

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ НАВЧАЛЬНО-ТРЕНУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОСІБ З ВІДХИЛЕННЯМИ РОЗУМОВОГО РОЗВИТКУ В МЕЖАХ РУХУ СПЕЦІАЛЬНИХ ОЛІМПІАД

Борисова Ольга, Когут Ірина, Ярмоленко Максим

Національний університет фізичного виховання і спорту України,
Київ, Україна

Постановка проблеми. У багатьох європейських країнах та США осіб з інвалідністю сприймають не в якості тягаря, яким слід опікуватись, а ставляться до них як до людей, яким потрібно допомогти подолати існуючі перешкоди, щоб вони могли зайняти законне місце повноправних та активних членів суспільства. До таких перешкод відносяться: наявність низки проблем, пов'язаних зі створенням необхідних умов для повноцінного життя людей з інвалідністю, ставленням до них з боку здорових людей, економічний рівень розвитку держави, законодавство та інші. Тому необхідно працювати задля ліквідації чинників, які негативно впливають на розвиток адаптивного спорту та формування єдиного соціального простору, в основу якого покладено права людей з інвалідністю.

Разом з тим, головним чинником подальшого розвитку адаптивного спорту в нашій країні є підготовка кваліфікованих фахівців для фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи з особами з інвалідністю, в тому числі з відхиленнями розумового розвитку [3, 11]. Для вирішення зазначеної мети потрібно організувати та проводити наукові дослідження для обґрунтування методики спортивної підготовки і тренування осіб з відхиленнями слуху, зору, ОРА, розумового розвитку та впроваджувати їх в практику адаптивного спорту. Проте для вирішення зазначених завдань необхідно виявити та ліквідувати ряд проблемних питань, які сприятимуть удосконаленню навчально-тренувального процесу спортсменів з відхиленнями розумового розвитку (ВРР), що і визначає актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом багатьма фахівцями в галузі корекційної педагогіки, спеціальної психології, адаптивної фізичної культури ведеться пошук нових і ефективних шляхів соціальної інтеграції осіб з інвалідністю. Більшість авторів вважають, що заняття спортом є одним з найефективніших засобів для досягнення зазначеної мети. Науковими дослідженнями з питань соціальної адаптації зазначеної категорії людей засобами фізичної культури і спорту займалися [1, 2, 5, 9, 14]; дослідження зі спортивної підготовки осіб з ВРР проводилися [4, 6-8]; вплив програми «Об'єднаний спорт» на показники антропометрії, фізичної та спеціальної підготовленості і соціально-психологічні характеристики вищевказаної категорії осіб та здорових партнерів вивчали [9, 11, 12].

Зв'язок роботи з науковими планами, темами. Робота виконана відповідно до «Зведеного плану науково-дослідної роботи в сфері фізичної культури і спорту на 2011–2015 рр.» Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту України за темою 1. 10 «Соціально-гуманістичні основи розвитку адаптивного спорту в Україні» (номер державної реєстрації 0113U004011) та тематичного плану Міністерства освіти і науки України за темою 1.7 «Організаційно-методичні основи розвитку адаптивного спорту» (номер державної реєстрації 0116U001613).

Мета дослідження – дефініція актуальних проблем підготовки спортсменів Спеціальних Олімпіад задля підвищення ефективності їх тренувального процесу.

Результати дослідження та їх обговорення. Тренувальні заняття за програмами Спеціальних Олімпіад спрямовані на підвищення рівня фізичної підготовленості, профілактику вторинних захворювань і корекцію психомоторних порушень, освоєння нових рухових дій, формування рухових навичок, підвищення адаптаційних можливостей і розширення функціональних резервів організму спортсменів. У ході досліджень визначено, що у спортсменів

з ВРР значним чином відстають координаційні здібності, темп і ритм рухів, швидкість реакції в часі і просторі.

Навчально-тренувальний процес в Спеціальних Олімпіадах - проведення систематичних, цілорічних тренувань, мета яких є розвиток спортсмена. Згідно філософії та ідеології руху Спеціальних Олімпіад, досягнення спортивних результатів є інструментом, а не самоціллю [4]. Однак, як показує практика, іноді має місце чисто спортивно-результативна складова в системі підготовки спортсменів, що порушує специфічну роль змагань і суперечить ідеології руху. Використання даного підходу може призводити до можливих вторинних захворювань і порушень.

Аналіз існуючих підходів до проведення тренувальних занять з особами з ВРР дозволив в межах наших досліджень визначити проблемні моменти їх навчання (рис. 1). Врахування зазначених положень при побудові навчально-тренувального процесу спортсменів Спеціальних Олімпіад сприятиме його вдосконаленню.

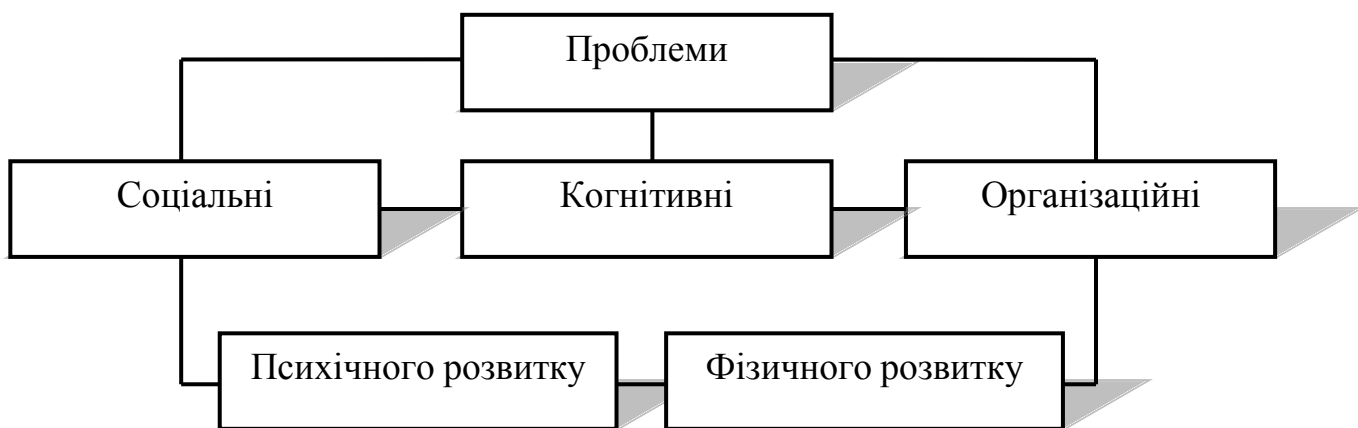

Рис. 1. Групи проблем, що виникають при навчанні осіб з відхиленнями розумового розвитку

Слід зазначити, що перераховані групи проблем, зазвичай, пов'язані між собою, а наявність відхилень чи труднощів в одній групі призводить до необхідності їх вирішення з урахуванням розладів, що виникають в межах інших.

Оволодіння новими руховими діями є складним процесом для осіб з ВРР, тому дослідниками впроваджуються додаткові етапи, які сприяють більш поглибленому засвоєнню фізичних вправ, вводяться додаткові стимули для навчання, багаторазове застосування повторень і системи контролю на навчально-тренувальних заняттях.

В ході досліджень було виявлено недостатню кількість наукових праць, присвячених навчанню руховим діям людей даної нозологічної групи, що вимагає від теорії і практики розробки нових інноваційних підходів до навчально-тренувальної роботи з даним контингентом.

ВИСНОВКИ

1. Комплексний аналіз наукових досліджень зарубіжних і вітчизняних авторів, матеріалів мережі Інтернет, програмно-нормативних документів дозволив виявити проблеми організації і проведення навчально-тренувальних занять зі спортсменами, які мають відхилення розумового розвитку, а саме: соціалізації даного контингенту; наявності у них значної кількості захворювань, які мають свою специфіку, форми і особливості їх прояву; визначення адекватного організаційно-методичного забезпечення тощо. Вирішення перерахованих проблем можливо шляхом раціонально організованих навчально-тренувальних занять. У той же час, питання організації та проведення тренувальних занять для людей з подібними вадами ще не отримали достатнього наукового обґрунтування. Важливість усунення зазначеної проблеми для підвищення рівня фізичного та психічного розвитку, соціального статусу осіб з інвалідністю, соціально-гуманістична цінність навчально-тренувальних занять, нечисленність наукових праць з даної тематики визначили вибір теми дисертаційного дослідження.

2. Ефективність навчально-тренувального процесу футболістів Спеціальних Олімпіад обумовлена низкою організаційно-методичних

особливостей, реалізація яких гальмується: відсутністю методичних матеріалів у тренерів Спеціальних Олімпіад; використанням неадаптованого супроводу підготовки спортсменів, запозиченого з практики олімпійського спорту; застосуванням неадекватних засобів, методів і форм організації тренувальних занять; несистематичністю або відсутністю контролю за динамікою змін, що відбуваються у осіб з відхиленнями розумового розвитку під впливом тренувань.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробкою науково-обґрунтованої системи багаторічної підготовки спортсменів Спеціальних Олімпіад з урахуванням ступеня відхилення розумового розвитку, особливостей захворювання, рівня фізичної підготовленості, соціальних навичок і взаємовідносин у колективі.

Список використаних літературних джерел

1. Бріскін Ю. А. Місце адаптивного фізичного виховання в роботі з особами з вадами розумового розвитку / Ю. А. Бріскін, А. Ю. Ніколенко // Актуальні проблеми фізичного виховання, реабілітації, спорту та туризму : V Міжнар. наук.-практ. конф. : тези доповідей (Запоріжжя, 10– 11 жовтня 2013 р.) / ред. В. М. Огаренко; Класичний приватний університет. – Запоріжжя, 2013. – С. 43–44.
2. Воскресенская Т. В. Социализация инвалидов как ведущий аспект их реабилитации методами физкультуры и спорта / Воскресенская Т. В., Калюжин В. В., Романенко Д. С. // Научное обоснование физического воспитания, спортивной тренировки и подготовки кадров по физической культуре и туризму : материалы XII Междунар. науч. сессии по итогам НИР за 2010 год. – Минск, 2011. – Ч. 2. – 242–244.
3. Гончаренко Е. В. Особенности внедрения и реализации волонтерских программ Специальных Олимпиад / Е. В. Гончаренко, А. Н. Улан // Молодая спортивная наука Беларуси : материалы Междунар. науч.-практ. конф. (Минск,

8–10 апреля 2014 г.) : в 3 ч. / ред. Т. Д. Полякова ; МСТРБ, Белорусский ГУФК. – Минск, 2014. – Ч. 2. – С. 89–92.

4. Емельянов В. Д. Особенности физического развития и координационной структуры двигательной деятельности лиц школьного возраста с интеллектуальными нарушениями / В. Д. Емельянов, Т. В. Красноперова, Л. Н. Шелкова // Адаптивная физ. культура. – 2014. – № 4. – С. 9–12.

5. Когут И. А. Учебно-тренировочная деятельность как фактор социализации футболистов специальных олимпиад / И. А. Когут, М. А. Ярмоленко // Теория и методика физической культуры. – Алматы : Алишер. – 2015. – № 2. – С. 31–40.

6. Костюкевич В.М. Основи науково-дослідної роботи магістрантів та аспірантів у вищих навчальних закладах (спеціальність: 017 Фізична культура і спорт), навчальний посібник. / М.В. Костюкевич, В.І. Воронова, О.А. Шинкарук, О.В. Борисова; за заг.ред.. В.М. Костюкевича. – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016. – 554 с.

7. Кузнецова Л. Класифікація рухливих ігор для дітей з особливими потребами / Л. Кузнецова // Молода спортивна наука України : зб. наук. праць з галузі фіз. виховання, спорту і здоров'я людини / ред. Є. Приступа ; МОНУ, ЛДУФК. – Львів, 2015. – Вип. 19 : у 4 т., Т. 2 : Актуальні проблеми фіз. виховання різних верств населення. – С. 132–136.

8. Литош Н. Л. Спортивная подготовка в мини-футболе юношей 11–16 лет с нарушением интеллекта / Н. Л. Литош, Е. П. Парыгин // Адаптивная физ. культура. – 2010. – № 4. – С. 45–47.

9. Матвеев С.Ф. Історичні, організаційні та соціальні аспекти розвитку спорту інвалідів/ Матвеев С.Ф., Бріскін Ю.А., Когут І.О., Борисова О.В. та ін. // Навч.посібник для студ. вищих навч. закладів фіз. виховання і спорту. – К.: Аконт, 2011.- 250 с.

10. Павлось О. О. Удосконалення підготовки спортсменів із відхиленням розумового розвитку за тренувальними програмами спеціальних олімпіад : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання та спорту : 24.00.01

/ Ольга Олександрівна Павлось ; Львівський ДУФК. – Львів, 2014. – 20 с.

11. Передерій А. В. Спеціальні Олімпіади в сучасному світі: монографія – Л.: ЛДУФК, 2013. – С. 73–78.
12. Lloyd M. International BMI comparison of children and youth with intellectual disabilities participating in Special Olympics / M. Lloyd, V. Temple, J. Foley // Research in developmental disabilities Journal. – Vol. 33, Issue 6. – 2012. – P. 1708–1714.
13. Unified gives us a chance. An evaluation of Special Olympics Youth Unified Sports Programme in Europe/Eurasia / [Irina Kogut, Evgeniy Goncharenko and al.] – Ireland: University of Ulster, 2010. – 96 p.
14. Zwolinska D. Social support of mentalli retarded persons / D. Zwolinska, R. Podstawski, D. Nowosielska-Swadzba, M. Jendrysek // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2015. – № 1. – P. 78–84.

Аннотация. В статье рассмотрены проблемные моменты учебно-тренировочной деятельности спортсменов Специальных Олимпиад, а именно: социализации данного контингента; наличия у них значительного количества заболеваний, которые имеют свою специфику, формы и особенности их проявления; определение адекватного организационно-методического обеспечения и тому подобное. Решение перечисленных проблем возможно путем рационально организованных учебно-тренировочных занятий. Установлено, что вопросы организации и проведения тренировочных занятий для людей с подобными проблемами еще не получили достаточного научного обоснования.

Ключевые слова: Специальные Олимпиады, лица с отклонениями умственного развития, проблемы организации, подготовка, учебно-тренировочный процесс.

Анотація. У статті розглянуті проблемні моменти навчально-тренувальної діяльності спортсменів Спеціальних Олімпіад, а саме: соціалізації даного контингенту; наявності у них значної кількості захворювань, які мають свою специфіку, форми і особливості їх прояву; визначення адекватного організаційно-методичного забезпечення тощо. Вирішення перерахованих проблем можливе шляхом раціонально організованих навчально-тренувальних занять. Встановлено, що питання організації і проведення тренувальних занять для людей з подібними вадами ще не отримали достатнього наукового опрацювання.

Ключові слова: Спеціальні Олімпіади, особи з відхиленнями розумового розвитку, проблеми організації, підготовка, навчально-тренувальний процес.

Abstract. The article deals problematic aspects of educational and training activities of Special Olympics athletes, specifically: the socialization of this contingent; significant number of diseases, which have their own specific forms and features of their display; definition of adequate organizational methods and other. Solution of these problems is possible by rationally organized training sessions. It was found that the issues of organizing and conducting training sessions for people with similar problems haven't conventional sufficient scientific evidence today.

Keywords: Special Olympics, people with mental disabilities, organization issues, preparation, training process.

АВТОРСЬКА ДОВІДКА**“Фізична культура, спорт та здоров'я нації”****Прізвище** Когут**Ім'я** Ірина**По батькові** Олександрівна**Місце роботи** Національний університет фізичного виховання та спорту України**Посада** професор кафедри професійного, не олімпійського та адаптивного спорту**Науковий ступінь** доктор наук з фізичного виховання та спорту**Вчене звання** доцент**ВУЗ в якому працює автор на даний час** Національний університет фізичного виховання та спорту України**Номер відділення** “Київ (42 відділення)”**Мобільний телефон** 067-265-45-62, kogut_irina@ukr.net;**АВТОРСЬКА ДОВІДКА****“Фізична культура, спорт та здоров'я нації”****Прізвище** Ярмоленко**Ім'я** Максим**По батькові** Анатолійович**Місце роботи** Національний університет фізичного виховання та спорту України**Посада** старший викладач**Науковий ступінь** –**Вчене звання** –**ВУЗ в якому працює автор на даний час** Національний університет фізичного виховання та спорту України**Номер відділення** “Київ (42 відділення)”**Мобільний телефон** 093-270-55-92, muxyar@gmail.com

